

۲۰۶.۱۸۶
۴۱,۷۲۱

تحفة العشاق

ملا محمد کریم شریف قمی

(متوفای ۱۱۰۰ ق به بعد)

تحقیق و تصحیح

دکتر حسین رسولی

شماره مسلسل ۹۸۸۳

شماره انتشار ۴۰۴۰

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	شریف قمی، محمدکریم، قرن ۱۱ ق.
عنوان و نام پدیدآور	تحفة العشاق / تألیف ملامحمدکریم شریف قمی؛ تصحیح و تحقیق: دکتر حسین رسولی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	ل، ۴۲۳ ص.
فروست	انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۰۴۰.
شابک	978-964-03-7330-9
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه.
یادداشت	نمایه.
موضوع	تصوف -- دفاعیه‌ها
موضوع	تصوف -- رده‌ها
موضوع	عرفان -- دفاعیه‌ها
موضوع	عرفان -- رده‌ها
شناسه فزوده	رسولی، حسین، ۱۳۴۴ - مصحح
شناسه افرو	دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
رده‌بندی کنگر	۱۳۹۸ ت ۴ ش ۴۵/۴ BIP295
رده‌بندی دیویی	۲۸۶
شماره کتابشناسی ملی	۸۱۴۱۴۰

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریزوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، ناشری در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمایل حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: تحفة العشاق
تألیف: ملامحمدکریم شریف قمی (متوفای ۱۱۰۰ ق به بعد)
تصحیح و تحقیق: دکتر حسین رسولی
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۳۹۸
شمارگان: ۲۰۰ نسخه
ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مصحح است»

بها: ۵۳۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمعی - خیابان شهید قرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - ترنما: <http://press.ut.ac.ir>
بخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

ع	مقدمه
۱	فصل اول: پژوهشی پیرامون کتاب تحفة العشاق
۳	بخش اول: شرح حال ملا محمد کریم شریف قمی
۳	۱-۱ زندگی نامه
۳	۲-۱ اساتید
۳	۳-۱ شاگردان
۴	۴-۱ مقام علمی
۵	۵-۱ مقام معنوی
۶	۶-۱ تألیفات
۶	۷-۱ وفات
۷	بخش دوم: معرفی کتاب تحفة العشاق
۷	۱-۲ نوع تدوین و زمانه مؤلف
۷	۲-۲ روش محمد کریم شریف قمی در تألیف کتاب تحفة العشاق (معرفة هالی)
۸	۳-۲ انگیزه تألیف تحفة العشاق (جایگاه تحفة الأخیار)
۱۰	۴-۲ نقطه افتراق محمد طاهر قمی و محمد کریم شریف قمی
۱۱	۵-۲ ساختار کلی کتاب تحفة العشاق
۱۲	۶-۲ معرفی محتوایی کتاب تحفة العشاق
۱۷	بخش سوم: شرح حال مختصر محمد طاهر قمی
۱۷	۱-۳ تولد
۱۷	۲-۳ اساتید
۱۷	۳-۳ شاگردان
۱۸	۴-۳ موقعیت اجتماعی، علمی و مبارزه با صوفیه

۳۰	۵-۳ آثار
۳۱	۶-۳ وفات
۲۲	بخش چهارم: رابطه عالمان و صوفیان در عصر مصنف
۳۳	۱-۴ منشأ و نزدیکی تشیع و تصوف
۲۸	۲-۴ پایه گذار عرفان شیعی
۲۹	۱-۲-۴ آثار بعض عالمان شیعی موافق و متمایل به تصوف و عرفان
۳۵	۳-۴ سیراج‌بالی تاریخ نقد و ردّ برخی عقاید و اعمال صوفیه
۳۶	۱-۳-۴ دلیل اجمالی ردّیه نویسیان بر عرفان و تصوف
۳۷	۲-۳-۴ ردّ نقد بعض عالمان شیعه بر تصوف و عرفان
۴۱	بخش پنجم: گزارش صحیح تحقیق کتاب تحفة العشاق
۴۱	۱-۵ انتخاب اثر برای سخن
۴۱	۲-۵ نسخه‌ها (نسخه‌شناسی)
۴۱	۱-۲-۵ نسخه «الف» نسخه مادر
۴۲	۲-۲-۵ نسخه «ب»
۴۲	۳-۲-۵ کتابت دو نسخه به خط مؤلف (نسخان مؤلف)
۴۴	۴-۲-۵ وحدت یا تعدّد دو نسخه
۴۵	۵-۲-۵ تقدّم و تأخّر دو نسخه
۴۵	۶-۲-۵ روش تصحیح در این کتاب (نسخه اصل)
۴۶	۳-۵ مراحل تصحیح
۴۶	۱-۳-۵ استمساخ
۴۶	۲-۳-۵ تقویم نص
۴۶	۳-۳-۵ فصل بندی
۴۶	۴-۳-۵ عناوین
۴۷	۵-۳-۵ علایم ویرایشی
۴۷	۶-۳-۵ منبع یابی
۴۹	فصل دوم: تصحیح و تحقیق متن کتاب تحفة العشاق
۵۱	خطبه کتاب

۵۸	دعا برای شاه سلیمان صفوی
۶۰	در بیان نامگذاری رسانه
۶۴	در احوال طلب و توفیق صفی‌الدین اردبیلی
۶۷	سبب تألیف کتاب
۷۰	هدف تألیف کتاب
۷۲	مقدمه در مواعظ
۷۳	مدارا با مردم و ترک مخاصمه با آنان
۷۴	نهی راه و روش مانعین و مخالفین عرفان و تصوف
۷۷	نهی مخالفان عرفان و تصوف از آزار و اذیت صوفیان و عارفان
۷۸	حدیث باهتوهم
۸۰	در بیان گروه رستگاران
۸۲	تبعیت از شیخ و تقیه عارفان و مسلمانان
۸۳	لزوم رجوع به عقل و پرهیز از دنیا‌گرایی
۸۴	نصیحت لقمان به فرزندش
۸۵	پرهیز از شهرت‌طلبی
۸۵	توجه به سن در بیان امیرالمؤمنین علیه السلام
۸۶	صبر عارفان و صوفیان در برابر ایذاء معاندین و مخالفین
۸۷	راضی بودن به رضای الهی
۸۷	صبر کردن و راضی بودن به قضای الهی
۸۸	حجاب‌های سه گانه از نظر ابراهیم آدهم
۸۹	بنیاد کار صوفیان از نظر احمد جامی
۸۹	موت چهارگانه از نظر یوسفی هروی
۹۰	پرهیز از همنشین بد
۹۱	در بیان اطاعت از ائمه اطهار علیه السلام
۹۲	تبعیت از اوامر علوی و شریعت نبوی
۹۳	لزوم دوری از اخلاق رذیله و عمل به اخلاق حسنه
۹۵	مقبولان بارگاه صمدیت و مردودان درگاه احدیت از نظر سید علی همدانی

۹۷.....	والهان طریقت و زیور حسن وجود و سر طلسم گنج هر موجود از نظر سید علی همدانی
۹۷.....	متقیان از نظر سید علی همدانی
۹۸.....	ارباب انصاف از نظر سید علی همدانی
۹۸.....	انواع طاعات
۱۰۰.....	فرار به سوی خدا
۱۰۰.....	نظر علما و اکابر در باره عرفان و تصوف
۱۰۳.....	نظر شیخ بهای در باره عارفان و صوفیان
۱۰۴.....	نظر عالمان بزرگان در باره عرفان و تصوف
۱۰۶.....	پاسخ به افترا ترک عبادت عرفا و صوفیان
۱۰۶.....	نماز در بیان سید علی همدانی
۱۰۸.....	سلسله اسناد اجازه و مشیخته سید علی همدانی
۱۱۰.....	وصیت سید نعمت الله ولی علیه السلام از اهل بیت علیهم السلام
۱۱۴.....	سلسله اسناد اجازه و مشیخته سید نعمت الله ولی
۱۱۵.....	عبدالرحمن جامی و انجام عبادات الهی
۱۱۵.....	تقدیرات الهی
۱۱۷.....	الباب الأول: فی التوحید
۱۱۸.....	پاسخ به افترا دیدن خدا و اثبات توحید
۱۱۹.....	توحید در شعر خواجه نصیرالدین طوسی
۱۲۰.....	توحید در اشعار شیخ بهایی
۱۲۱.....	توحید در شعر میر داماد
۱۲۲.....	نفی دعوی خدائی کردن صوفیان و اثبات وحدت وجود
۱۲۴.....	نظر سید شریف جرجانی در باب وحدت وجود و مظهریت اشیا
۱۲۵.....	بطلان کثرت در حقیقت واجب
۱۲۶.....	وجوب کتمان اسرار توحید
۱۲۸.....	بطلان کثرت در حقیقت واجب الوجود
۱۲۹.....	در نفی غرضی بودن وجود
۱۲۹.....	پاسخ صفی الدین اردبیلی به اتهام ترک عبادت صوفیان و عارفان

۱۳۰.....	باسخ نجم‌الدین کبری به شبهه حلول و اتحاد
۱۳۲.....	در بیان موحد بودن حسین بن منصور حلاج
۱۳۴.....	نفی غیر توحید در بیان حسین بن منصور حلاج
۱۳۵.....	نفی مشابهت و مناسبت بین قدیم و حادث در بیان حسین بن منصور حلاج
۱۳۶.....	ظاهر و حقیقت توحید در بیان حسین بن منصور حلاج
۱۳۶.....	توحید ذاتی در بیان حسین بن منصور حلاج
۱۳۷.....	توحید از نظر حسین بن منصور حلاج
۱۳۹.....	توحید صفاتی در بیان حسین بن منصور حلاج
۱۴۰.....	قال مولی الکون بسم الله : أَيْكُونُ لِعَبْدِكَ مِنَ الظُّهُورِ
۱۴۱.....	أَنَا الْحَقُّ در بیان حسین بن منصور حلاج
۱۴۲.....	حق در مقابل باطل
۱۴۳.....	توحید و اتحاد در بیان خواجه دمساز دین‌پسی
۱۴۴.....	توحید در کلام سید نعمت‌الله ولی
۱۴۶.....	توحید در قرآن
۱۴۷.....	توحید در نظر عارف و صوفی
۱۴۸.....	عارف و صوفی، طالب صادق
۱۵۱.....	صوفی و عارف عبارت آخرای مؤمن در انجام واجبات الهی
۱۵۲.....	قتل حسین بن منصور حلاج
۱۵۲.....	توحید در بیان شبلی
۱۵۴.....	توحید در بیان ابن‌جمهور
۱۵۴.....	توحید در شعر أبو اسماعیل هروی
۱۵۵.....	توحید در احادیث
۱۵۷.....	توحید در بیان متکلمین
۱۵۹.....	توحید در کلام الله مجید
۱۶۱.....	توحید در کلام امام صادق علیه السلام
۱۶۲.....	توحید در کلام امام علی علیه السلام
۱۶۴.....	توحید در کلام ائمه هدی علیهم السلام

- ۱۶۴..... حدیث پرستی از حقیقت
- ۱۶۵..... توحید در کلام امام صادق علیه السلام
- ۱۶۵..... توحید در کلام ابو حامد غزالی
- ۱۶۶..... توحید در کلام سیدالشهدا علیه السلام
- ۱۶۶..... احادیث و اعتقاد عارفان و صوفیان در باره مظاهر الهی
- ۱۶۷..... توحید در کلام خواجه نصیر الدین طوسی
- ۱۶۸..... وحدت و اتحاد در کلام خواجه نصیر الدین طوسی
- ۱۶۹..... توحید در کلام ابن عباس
- ۱۷۰..... مناجات ابن عربی
- ۱۷۱..... الباب الثانی: فی الشیعة و الأریقة و الحقیقة.....
- ۱۷۱..... نفی تهمت انکار طریقت و حقیقت به معنی افعال و احوال انبیاء علیهم السلام از عارف و صوفی
- ۱۷۲..... شریعت، طریقت و حقیقت
- ۱۷۴..... شریعت، طریقت و حقیقت در کلام صفی الدین اردبیلی
- ۱۷۵..... پاسخ به تهمت عدم التزام عارفان و صوفیان به شریعت مقدس
- ۱۷۵..... ابوالحسن نووی و التزام به نماز
- ۱۷۶..... پاسخ نجم الدین کبری به تهمت عدم تکلیف بر اولیاء
- ۱۷۶..... شریعت، طریقت و حقیقت در بیان ابن جمهور
- ۱۷۹..... الباب الثالث: فی الولاية.....
- ۱۷۹..... ولایت در کلام عارفان و صوفیان
- ۱۸۰..... نفی افتراء رسالت صوفیان و عارفان و عدم اعتقاد ایشان به ولایت ائمه اطهار علیهم السلام
- ۱۸۰..... مولوی و تعبد به ولایت اهل بیت علیهم السلام
- ۱۸۱..... ذواتون مصری و پیروی از اهل بیت علیهم السلام
- ۱۸۳..... حسن بصری و پیروی از اهل بیت علیهم السلام
- ۱۸۶..... چگونگی اطلاق اولیا بر غیر امامان علیهم السلام
- ۱۸۶..... تفسیر امام سجاد علیه السلام از اولیا، الله
- ۱۸۷..... تفسیر امام علی علیه السلام از اولیا، الله
- ۱۸۷..... تفسیر امام باقر علیه السلام از اولیا، الله

۱۸۸.....	أوليا، الله در بیان صفی الدین اردبیلی
۱۹۰.....	ختم ولایت در بیان ابن عربی
۱۹۲.....	تفسیر ابن عربی از حقیقت محمدیه و امام علی علیه السلام
۱۹۳.....	کلام ابن عربی در باره ختم ولایت
۱۹۳.....	تشیع و پیروی ابن عربی از امام صادق علیه السلام
۱۹۶.....	نظر شیخ بهایی درباره ابن عربی
۱۹۶.....	ولی و اقسام آن در کلام صفی الدین اردبیلی
۱۹۷.....	ختم ولایت در کلام سید نعمت الله ولی
۲۰۱.....	الباب الرابع: فی الصوف
۲۰۱.....	نفی طعن و توبیخ صوفیان و عارفان مبنی بر صاحب سر بودن
۲۰۲.....	خازنان اسرار انهی
۲۰۲.....	أنمة أظهار علیه السلام صاحبان اسرار
۲۰۳.....	سر الله در نزد اهل بیت علیهم السلام
۲۰۴.....	إمام سجّاد علیه السلام و إخفاء اسرار توحید
۲۰۶.....	تفاوت ابوذر و سلمان
۲۰۶.....	غدير خم
۲۰۷.....	در بیان حفظ سر و تقیه
۲۰۸.....	حضرت خضر و علم الهی
۲۰۹.....	لزوم حفظ اسرار در کلام صفی الدین اردبیلی
۲۱۰.....	ضرورت تحصیل علم دین
۲۱۲.....	خلاف شرع عمل نکردن عارفان و صوفیان
۲۱۳.....	شهاب الدین سهروردی و مذمت غیر علوم اهل بیت علیهم السلام
۲۱۴.....	عارفان و صوفیان و مسأله تقیه، تبرّأ و توکی
۲۱۴.....	عطار و مسأله تبرّأ و توکی
۲۱۶.....	مولوی و مسأله تقیه، تبرّأ و توکی
۲۱۹.....	عبد الرحمن جامی و مسأله تقیه، تبرّأ و توکی
۲۲۰.....	عارف و صوفی همان مؤمن است

۲۲۰.....	تصوّف در حدیث.....
۲۲۱.....	تعریف صوفی از نظر یوسفی هروی.....
۲۲۲.....	تعریف تصوّف از نظر شیخ بهایی.....
۲۲۳.....	حشر باطن در قیامت در کلام صفی الدین اردبیلی.....
۲۲۵.....	الباب الخامس: فی المحبة والعشق.....
۲۲۵.....	نفی افتراء، عشق مجازی به عارفان و صوفیان.....
۲۲۵.....	عشق و محبت، در کلام سید نعمت الله ولی.....
۲۲۷.....	عشق و محبت، در کلام عارفان و صوفیان.....
۲۲۸.....	عشق و محبت، در کلام سید علی همدانی.....
۲۲۹.....	اسباب عشق و محبت، در کلام سید علی همدانی.....
۲۳۰.....	مراتب محبت و عشق در بیان خواجه و بهار، در کلام سید علی همدانی.....
۲۳۲.....	جمال و کمال الهی در کلام سید علی همدانی.....
۲۳۴.....	عشق و محبت در کلام اهل بیت علیهم السلام.....
۲۳۵.....	عشق و محبت در حدیث.....
۲۳۵.....	شهادت سالک در کلام صفی الدین اردبیلی.....
۲۳۶.....	عشق در کلام عارفان و صوفیان.....
۲۳۷.....	عشق در کلام ابوسعید ابوالخیر.....
۲۳۷.....	عشق در کلام سید نعمت الله ولی.....
۲۳۹.....	عشق و إعجاز آن در شعر فیض کاشانی و مولوی.....
۲۴۷.....	الباب السادس: فی الذکر.....
۲۴۷.....	ذکر در بیان امیر المؤمنین علیه السلام.....
۲۴۹.....	مالک دینار و عدم فراموشی ذکر خدا و مرگ.....
۲۵۱.....	انواع ذکر.....
۲۵۱.....	ذکر خفی در قرآن.....
۲۵۲.....	ذکر خفی در احادیث.....
۲۵۴.....	ذکر خفی و جلی در قرآن.....
۲۵۵.....	ذکر در بیان صفی الدین اردبیلی.....

۲۵۶.....	حالات در ذکر جلی و خفی
۲۵۷.....	ذکر خفی و جلی در بیان صفی الدین اردبیلی
۲۵۹.....	ذکر در قرآن
۲۶۱.....	ذکر و حالت بیهوشی
۲۶۳.....	ذکر در بیان شیخ بهایی
۲۶۳.....	ذکر در احادیث
۲۶۵.....	ذکر با صدای بلند
۲۶۶.....	ذکر با عدد معین
۲۶۷.....	ذکر در بیان ابن عربی
۲۶۷.....	ذکر در بیان صدر المتألهین
۲۶۹.....	ذکر زبانی و جهری در احادیث
۲۷۰.....	آزار عارفان و صوفیان توسط معاندان و اهل انکار
۲۷۰.....	عیسی علیه السلام و لذت مناجات
۲۷۱.....	نفی عارفان و صوفیان توسط مخالفین
۲۷۱.....	ذکر در بازار
۲۷۲.....	خشوع و خضوع در ذکر
۲۷۲.....	حلقه و ذکر جمعی عارفان و صوفیان
۲۷۴.....	نهی از اذیت و آزار حلقه ذکر عارفان و صوفیان
۲۷۵.....	آزار عارفان و صوفیان و منع از دخول به مسجد
۲۷۶.....	دوستی اهل بیت علیه السلام از روی تزویر
۲۷۶.....	جواز حلقه ذکر در احادیث
۲۷۸.....	ذکر همراه با ناله و فریاد
۲۸۰.....	حلقه ذکر در تورات
۲۸۰.....	صیحه و فریاد متقین در بیان امیر المؤمنین علیه السلام
۲۸۵.....	نهی از غیبت صوفیان و عارفان
۲۸۵.....	حالات اهل ذکر در حدیث
۲۸۶.....	در بیان وجد و سماع

۲۸۷.....	ذکر و خضوع و خشوع جمعی در آیات
۲۸۸.....	ذکر و خضوع و خشوع جمعی در احادیث
۲۸۹.....	در بیان وجد و جولان حارثه
۲۹۲.....	جواز وجد و سماع
۲۹۳.....	وجد و سماع در بیان صفی‌الدین اردبیلی
۲۹۴.....	انواع سماع در بیان صفی‌الدین اردبیلی
۲۹۴.....	اقسام ذکر خفس و ذکر جلی در بیان سید علی همدانی
۲۹۵.....	فناى صفات صاف و تعین ذاتی با ذکر محبوب در بیان سید علی همدانی
۲۹۷.....	کیفیت وجد صوفیان از نظر یوسفی هروی
۲۹۸.....	وجد و سماع از طریقه اهل کت نیست
۲۹۸.....	انواع سماع در بیان صفی‌الدین اردبیلی
۳۰۰.....	وجد و سماع صفی‌الدین اردبیلی
۳۰۰.....	سماع صفی‌الدین اردبیلی
۳۰۵.....	یاد الهی در مجالس عارفان و صوفیان
۳۰۶.....	الباب السابع: فی النعمات
۳۰۶.....	قرائت قرآن با صوت نیکو و حسن
۳۰۸.....	قرائت غیر قرآن با صوت نیکو و حسن
۳۰۹.....	قرائت قرآن و شعر در مسجد در بیان شهید اول
۳۱۰.....	شعر در احادیث
۳۱۲.....	الباب الثامن ا: فی الفقر
۳۱۲.....	فقر در حدیث و قرآن
۳۱۳.....	فقر و فخر
۳۱۴.....	أفضل حروف و کرامت الهی
۳۱۵.....	اصناف فقر در حدیث و بیان نجم‌الدین کبری
۳۱۵.....	توحید، عقل، تصوف و فقر در حدیث
۳۱۶.....	فقیر و ثروتمند
۳۱۷.....	فقر و عطای الهی

۳۱۸	الباب الثامن ۲: فی الوحدة والخلوة والإعتزال
۳۱۸	خلوت گزینی در احادیث
۳۱۹	نزوم دوری از خلق و خلوت گزینی
۳۲۰	ضرورت دوری از دنیا و خلوت گزینی در کلام اهل بیت علیهم السلام
۳۲۳	صبر بر تنهایی
۳۲۵	الباب التاسع: فی قلة الأكل وإرتكاب الرياضة
۳۲۵	گوشه گیری و ریاضت در احادیث
۳۲۶	شیعه و صوفی بدکردار و مباحی مذهب
۳۲۷	تقیه و کلمات رمز عارفان و صوفیان
۳۲۷	شوق و کثرت عبادت شیعیان
۳۲۸	اهل دنیا، اهل آخرت و اهل الله
۳۲۸	مولوی و تن پروری
۳۲۹	تقوا در بیان امیرالمؤمنین علیه السلام
۳۲۹	تقوا در قول و فعل صفی الدین اردبیلی
۳۳۱	الباب العاشر: فی الوحدة والإعتکاف وترك أكل الحيوانی
۳۳۱	اعتکاف و أربعین داشتن
۳۳۲	خلوت و إخلاص در احادیث
۳۳۲	نهی افترای حرام کردن حلال صوفیان و عارفان
۳۳۳	نهی از امر کردن مردم به داخل شدن در ولایت اهل بیت علیهم السلام
۳۳۴	عمل صالح و خالص و ورود به بهشت
۳۳۶	الباب الحادی عشر: فی بیان جواز لبس الصوف ألدی کان شعار أنبیاء الله و أولیائه علیهم السلام
۳۳۶	شیعه خائض
۳۳۸	لباس و خوراک در احادیث
۳۳۹	مستکبرین در نهج البلاغه
۳۴۰	لباس امیرالمؤمنین علیه السلام
۳۴۰	دنیا و اهل دنیا از نگاه امیرالمؤمنین علیه السلام
۳۴۱	لباس اهل بیت علیهم السلام

- الباب الثاني عشر: في الكشف والرؤيا والعروج ٣٤٣
- أحاديث در باب كشف، إلهام و يقين ٣٤٤
- انواع نفس در كلام امام علي عليه السلام ٣٤٥
- كشف و شهود در حديث حارثة و پاسخ به افتراء مخالفين ٣٤٦
- فراست مؤمن ٣٤٧
- طوبى للمساكين ٣٤٨
- كمال مؤمن در بندگى خدا و مصافحه با فرشتگان ٣٤٩
- رؤياى صادق و عروج در احاديث ٣٥١
- پاسخ به مخالفين و منكرين رؤياى صادق ٣٥٢
- رؤيت رسول خدا صلى الله عليه و آله در خواب ٣٥٢
- توجه به خداوند متعال ٣٥٣
- دريافت بشارت از خواب مؤمن ٣٥٥
- توجه مؤمن به خداوند در بيدارى ٣٥٦
- نداشتن ادعای كشف و شهود توسط عارفان و صوفيان ٣٥٧
- كشف، كرامت و قدم ٣٥٧
- كشف و شهود در بيان صفى الدين اردبيلى ٣٥٧
- الباب الثالث عشر: في الشطح والطامات ٣٦١
- معارف يقينى در كلام اهل بيت عليهم السلام ٣٦١
- أمير المؤمنين عليه السلام و خطبه افتخار ٣٦٤
- الباب الرابع عشر: في وجود الأقطاب ٣٦٦
- أمير المؤمنين عليه السلام و عبدالله و برادر رسول الله صلى الله عليه و آله ٣٦٧
- «أبدال» و «أوتاد» و «سياح» و «عباد» در احاديث ٣٦٨
- تقية عارفان و صوفيان ٣٦٨
- نزاع بين فقهاء و محدثين مانع و مخالف با عارفان و صوفيان ٣٦٩
- پاسخ به افتراء معاندين و قائل بودن عارفان و صوفيان به قطب «غوث» «أبدال» «نجباء» و نقباء ٣٧٠
- قطب در كلام سيد نعمت الله ولى ٣٧١
- انسان كامل در كلام سيد نعمت الله ولى ٣٧٢

۳۷۳.....	قطب اول نوح ﷺ
۳۷۳.....	قطب دوم ابراهیم ﷺ
۳۷۴.....	قطب سوم موسی ﷺ
۳۷۴.....	قطب چهارم عیسی ﷺ
۳۷۴.....	قطب پنجم داوود ﷺ
۳۷۵.....	قطب ششم سلیمان ﷺ
۳۷۵.....	قطب هفتم ایوب ﷺ
۳۷۶.....	قطب هشتم یونس ﷺ
۳۷۶.....	قطب نهم لوط ﷺ
۳۷۶.....	قطب دهم هود ﷺ
۳۷۷.....	قطب یازدهم صالح ﷺ
۳۷۷.....	قطب دوازدهم شعیب ﷺ
۳۷۷.....	بدلا، سبعة.....
۳۷۹.....	اوتاد چهار گانه.....
۳۸۰.....	نقبا، دوازده گانه.....
۳۸۱.....	قطب الأقطاب محمد ﷺ
۳۸۲.....	خاتمة فی الفنا، والوصال.....
۳۸۲.....	آخرین مانع مخالفین و معاندين عرفان و تصوف.....
۳۸۴.....	فنا، و بقا در کلام صفی الدین اردبیلی.....
۳۸۵.....	انواع فنا و بقا، در کلام صفی الدین اردبیلی.....
۳۸۵.....	پاسخ به مخالفین فنا و وصال عارفان و صوفیان.....
۳۸۶.....	پاسخ به مخالفین فنا و وصال.....
۳۸۷.....	معناى هو الاول والاخر در کلام امام صادق ﷺ.....
۳۸۷.....	فنا و وصال در کلام یوسفی هروی.....
۳۹۰.....	مرتبه وصول در کلام صفی الدین اردبیلی.....
۳۹۱.....	سیر الی الله در کلام صفی الدین اردبیلی.....
۳۹۲.....	فنا و بقا در کلام سید نعمت الله ولی.....

۳۹۳.....	وصل و فصل در کلام سید نعمت الله ولی
۳۹۴.....	فنا و وصال در قرآن و اهل بیت علیهم السلام
۳۹۴.....	فنا و وصال از نظر صاحب الرسالة المکیة
۳۹۵.....	وصال در کلام خواجه نصیرالدین طوسی
۳۹۶.....	فنا و وصال در حدیث
۳۹۸.....	اعتذار
۴۰۱.....	منابع

مقدمه

دودمان صفویه در سال (۹۰۷ق) توسط شاه اسماعیل صفوی و به کمک تشکیلات کاملاً منسجم صوفیان طریقت شیخ صفی‌الدین اردبیلی (متوفای ۷۳۵ق) و پس از ۱۷۲ سال از درگذشت وی در ایران به قدرت رسیدند، لذا صوفیان برای مدتی طولانی در دستگاه سیاسی صفویه حضور داشتند، به این دلیل که حضور آنان ابزار مناسبی برای پادشاهان صفوی بود که می‌توانستند از آن برای حقانیت خود استفاده کنند و در صورت بروز هر گونه تهدیدی نسبت به سلطه خویش از سوی سران قزلباش و سایرین به آن توسل جویند. از سوی دیگر مجاهدین و انبیا شیعه نیز در سلطنت پادشاهان صفویه از وضعیت موجود ناراضی نبوده چرا که از قدرتی بیست و پانزدهم برخوردار بودند که آن را در حکومت‌های سنی نداشتند ولی به تدریج در دوران شاه سلیمان و شاه حسین که حیات معترف این زمان است طبقات روحانی خود را به طور روز افزونی خود را از کنترل سیاسی دستگاه حاکمه آزاد کردند. در این دوران طبقات روحانی استقلال خود را از پادشاه کاملاً تثبیت کرده و حق ویژه‌شان مبنی بر نیابت امام دهم را باز پس گرفتند و بدین سان در کشوری شیعه مذهب تنها منبع بر حق قدرت محسوب می‌شدند، و در رفته به جایی رسیدند که در واقع شاه را نیز کنترل می‌کردند، در این دوره است که واکنش و عکس‌العمل جدیدی علیه سلسله‌های تصوف آغاز شده است زیرا اولاً نیابت عام از امام زمان (عج) با دعوی ولایت و قطیعت حریفان خود خوانی نداشته و از سوی دیگر بسیاری از عناصر بیگانه برای وصول به اغراض و مقاصد دنیوی خود به تصرف پیوسته بودند و نیز به این علت که بعضی از سلسله‌ها در اتیان فرایض شرعی سستی و اهمال می‌ورزیدند در نتیجه علمای دین علناً به مخالفت با صوفیه پرداختند، یکی از مظاهر این نزاع میان فقها و صوفیه نگارش دو کتاب بنام‌های تحفة الأخیار تألیف محمد طاهر قمی (متوفای ۱۰۹۸ق) و تحفة العشاق تألیف محمد کریم شریف قمی (متوفای بعد از ۱۱۰۰ق) است، وی یکی از عالمان ردیه‌نویس شیعی قرن یازدهم هجری قمری بر کتاب ضد تصوف، حکمت و عرفان تحفة الأخیار است، او در پی پاسخ به اتهامات و نسبت‌های مخالفین و منکرین تصوف، حکمت و عرفان در این کتاب برآمده است. کتاب تحفة العشاق در سال ۱۰۹۷ هجری قمری تألیف شده است. وی ضمناً در آن به تبیین تصوف و عرفان بر اساس معارف قرآن مجید و آموزه‌های اهل بیت (علیهم‌السلام) پرداخته است. این کتاب تا کنون به زور طبع آراسته نشده بود لذا بر آن شدیم تا ضمن معرفی اجمالی

مؤلف و کتابش و نیز زمانه وی و عالم مخالف تصوف و عرفان معاصر او به معرفی ابواب کتاب و نسخه‌های موجود آن و شیوه تصحیح کتاب بپردازیم.

کتاب حاضر شامل دو فصل است، فصل اول پژوهشی پیرامون کتاب تحفة العشاق و فصل دوم تصحیح و تحقیق متن کتاب تحفة العشاق می‌باشد. فصل اول در پنج بخش است: بخش اول: احوال و آثار محمد کریم شریف قمی، بخش دوم: معرفی کتاب تحفة العشاق، بخش سوم: زندگی‌نامه محمد طاهر قمی، بخش چهارم: رابطه عالمان و صوفیان در عصر مصنف، بخش پنجم: گزارش تصحیح. فصل دوم به تصحیح و تحقیق متن کتاب تحفة العشاق پرداخته شده و بر اساس آنچه که مصنف ذکر کرده این کتاب دارای مقدمه در مواعظ چهارده باب و خاتمه می‌باشد.

قبل از مطالعه این اثر نکاتی را برای خوانندگان گرامی متذکر می‌شویم:

* چون کتاب تحفة العشاق دقیقاً پاسخ به ایرادات کتاب تحفة الأخیار محمد طاهر قمی است، از اینرو در پاورقی ایرادات، نسبتاً سؤالات و شبهات وی با علامت * مشخص شده است.

* به نظر می‌رسد مصنف در برخورد با اشراف بر همه نقدهای زمانه خود، مهمترین نقدهای بر عرفان و تصوف را ذکر و به آنها پاسخ داده است.

* در صفحات و فصول مختلف کتاب مطالب و نام‌ها، تکراری فراوانی مانند: «الأعمال بالنیات، النظر الی ما قال، حلولیه، حلاجیه، أبدال، الناس علی دین ملوکهم، شق مجازی و...» با عبارات مختلف آمده است و ما برای حفظ امانت بدون هرگونه دخل و تصرفی در ردیفه یک محقق و مصحح است عیناً مطلب را آورده‌ایم، حتی توضیحات آن را در پاورقی نیز تکرار نموده‌ایم. به نظر می‌رسد مصنف این مطالب و امثال آن را به جهت اهمیتی که برای وی داشته و در این سوره نیز بسیار مطرح بوده در کتاب خود تکرار کرده است.

* کلمه و یا مطلبی که در متن کتاب ناخوانا بوده یا سه نقطه... مشخص و در پاورقی تذکر داده شده است.

* مصنف در این کتاب نشان داده که تحت تأثیر شخصیت‌های زیادی از عارفان و صوفیان بویژه ابن عربی، شیخ صفی‌الدین اردبیلی، سید علی همدانی، ابن جمهور احسایی (لحساوی) بوده است.

* محمد کریم شریف قمی در این اثر نام بیش از ۱۱۵ تن از اعلام و آثارشان را آورده و ما در پاورقی به توضیح مختصر اکثر آنها اشاره کرده‌ایم.

* واضح است نقد و بررسی پاسخ‌های مصنف به ایرادات و شبهات معاندین و مخالفین فلسفه، تصوف و عرفان و قضاوت بین آنها مجانی دیگر می‌طلبد.

□ مقدمه □ ق

* در این تحقیق به منظور پرهیز از تطویل مباحث به توضیح و نقد اهل سنت، شیعه و نیز نقد صوفیه بر تصوف، عرفان و فلسفه به دلیل گستره زیاد آن پرداخته نمی‌شود.

www.ketab.ir